

In de eerste plaats maakt Notenboom de ondertitel in het geheel niet waar. Hij beperkt zich hoofdzakelijk tot de financiële debatten in de Tweede Kamer en laat dan alle woordvoerders aan het woord komen, waarbij hij die van de regeringspartijen de meeste ruimte geeft. Van een of andere KVP-optiek is absoluut geen sprake. Nu zou men de ondertitel nog wel als een verkooptruc voor lief willen nemen, maar dan blijft een tweede, zwaarder bezwaar overeind. Nergens namelijk doet Notenboom een serieuze poging om te komen tot een analyse van de gepresenteerde gegevens. In feite doet hij niet meer dan de *Handelingen* in de juiste chronologische volgorde parafaseren. Het boek is daardoor een parlementaire geschiedenis geworden van een soort waarvoor de historicus maar weinig waardering kan opbrengen. Af en toe heeft Notenboom in de gaten dat hij zijn stof in een context dient te plaatsen. Zo kondigt hij halverwege het boek aan 'enkele denkbeelden over belastingpolitiek in het algemeen' (106) te zullen gaan behandelen. Maar al gauw blijkt die behandeling te bestaan uit een globaal overzicht van een aantal antwoorden, zoals belastingwoordvoerders in de Tweede Kamer die in 1969 aan een fiscalist hebben gegeven, die er vervolgens een boekje van heeft gemaakt. In een noot verwijst Notenboom de lezer voor de precieze antwoorden en een analyse vervolgens naar het boekje zelf!

Ook als egodocument — soms als zodanig bedoeld door de auteur? — is het boek aan de magere kant. Daarvoor baseert Notenboom zich te veel op publieke stukken en overbekende feiten. Slechts zelden wordt de lezer een blik in de achterkamers van de politiek gegund. Een van de schaarse momenten bestaat uit de constatering dat de drie confessionele partijen het te druk hadden met het in de steigers zetten van het CDA om zich te bekommeren om de grote financiële problemen die in aantocht waren. Zou Notenboom een dergelijke constatering hebben uitgewerkt, dan had dat een spannend en zinvol boek kunnen opleveren.

J. Bosmans

L. Schoon, *In de schaduw van de lust. Vijfentwintig jaar Rutgersstichting (1969-1994)* (Amsterdam: Babylon-De Geus, 1996, 207 blz., ISBN 90 6222 326 5).

Al meer dan 25 jaar is de Rutgersstichting het adres voor vragen over seksualiteit en medische hulp bij geboorteregeling. De eerste jaren na haar oprichting in 1969 genoot de stichting vooral bekendheid door de verstrekking van voorbehoedmiddelen. In de loop der jaren werd het takenpakket echter steeds verder uitgebreid en ontwikkelde de Rutgersstichting zich tot de organisatie die voorzag in voorlichting, medische en seksuologische hulp. In *In de schaduw van de lust* van de hand van politicologe en medisch historica Lidy Schoon wordt 25 jaar geschiedenis van de stichting in de periode 1969-1994 beschreven.

Het boekwerk telt vijf hoofdstukken, die qua onderwerp in drie delen uiteenvallen. In het eerste deel gaat de auteur in op de oprichting van de Rutgersstichting en de eerste jaren van haar bestaan. Schoon schetst een globaal beeld van de ontwikkeling van de seksualiteit in Nederland in de afgelopen dertig jaar. Vervolgens gaat zij in op de oprichting van de stichting in 1969 en behandelt zij met behulp van interviews het werk van de consultatiebureaus van deze stichting in de eerste jaren na de oprichting.

Het tweede deel behandelt de verbreding van het takenpakket van de stichting door het afnemend belang van de organisatie als verstrekker van voorbehoedmiddelen. In deze periode gaan de consultatiebureaus zich steeds meer bezighouden met de behandeling van seksuele problemen. Daarnaast gaat men zich, in samenwerking met de overheid, richten op de behandeling van daders van grensoverschrijdend seksueel gedrag, zoals verkrachters en

aanranders. Verder komt in dit deel ook de invloed van de vrouwenbeweging op de verbreding van het takenpakket aan bod. Opvallend daarin is dat Schoon meent dat de vrouwenbeweging naast een positieve invloed, door het onder de aandacht brengen van de achterstandspositie van vrouwen, ook een negatieve invloed heeft gehad op de ontwikkeling van de organisatie, doordat de hulpverlening aan mannen een onderontwikkeld terrein is gebleven. Deel twee van het boek sluit af met de groeiende aandacht van de Rutgersstichting voor preventie als gevolg van de opkomst van aids en de publiciteit rond seksueel geweld.

In het laatste deel beschrijft Schoon hoe de Rutgersstichting begin jaren negentig een drastische koerswijziging moet doorvoeren. De stichting wordt in deze periode getroffen door bezuinigingsmaatregelen, doordat in 1992 de subsidies worden stopgezet. De organisatie moet afslanken en ook het aantal taken wordt ingekrompen. De nadruk komt te liggen op seksuele voorlichting en preventie, en de verzelfstandigde stichting ontwikkelt een klant- en marktgerichte werkwijze. Dit derde deel wordt afgesloten met een epiloog waarin de schrijfster de geschiedenis van de Rutgersstichting in grote lijnen samenvat. Een lijst van geïnterviewden en een overzicht van bureaus van de Rutgersstichting zijn als bijlagen opgenomen.

Schoon schetst in haar boek een beeld van een organisatie die zich bezighoudt met de snel veranderende seksuele moraal in Nederland. Het veranderingsproces in de hulpverleningspraktijk wordt tevens in beeld gebracht door middel van illustraties van affiches en voorlichtingsmateriaal uit de periode 1969-1994. Het is jammer dat de illustraties willekeurig over het boek lijken te zijn verdeeld en dat Schoon zich tot voorlichtingsmateriaal beperkt, waardoor de lezer zich maar moeilijk een beeld kan vormen van de stichting en haar medewerkers. Een ander minpunt is dat de auteur zich niet altijd evenveel moeite getroost om het verhaal in een historisch kader te plaatsen. Als het al gebeurt, is dit meestal zo oppervlakkig dat de lezer toch wel enige kennis moet hebben van de geschiedenis van de seksualiteit in Nederland om het verhaal goed te kunnen volgen. Door het ontbreken van een uitgewerkt historisch kader blijft de plaats van de Rutgersstichting binnen de seksuele ontwikkeling in de Nederlandse samenleving een onderbelicht punt. Desondanks is *In de schaduw van de lust* een vlot geschreven en goed verzorgd boek, dat een gedegen beeld schetst van de ontwikkeling van de hulpverlening van de Rutgersstichting in de afgelopen 25 jaar.

Milo van der Burgt

Ph. Everts, H. B. M. de Lange, R. A. Wessels, ed., *25 Jaar Nederlands onderzoek naar oorlog en vrede* (Themanummer *Transaktie*, XXV (1996) iv; Leiden: Instituut voor internationale studiën, Rijksuniversiteit Leiden, 1996, 461-706 blz.).

In dit dubbele jubileumnummer van wat vroeger wel het 'polemologenblad' werd genoemd, wordt op ambitieuze wijze voor een aantal deelgebieden nagegaan of er in de afgelopen 25 jaar in het Nederlandse taalgebied vergeleken met het buitenland wetenschappelijke vooruitgang is geboekt. Terecht wordt daarbij in verscheidene bijdragen op de pioniersrol van B. V. A. Röling gewezen, die in 1962 in Groningen het Polemologisch Instituut heeft opgericht en een sterk stempel op de ontwikkeling van dit vakgebied in Nederland heeft gedrukt. De eerste bijdrage in dit bijzondere nummer van *Transaktie* is van Jaap de Wilde, die naast een systematische index op de inhoud van *Transaktie* die afzonderlijk kan worden besteld, een overzicht geeft van de publicaties op het gebied van de internationale betrekkingen. Hij komt tot de conclusie dat de debatten over realisme, idealisme, paradigma's en post-structuralisme van perifere betekenis zijn voor dit vakgebied. Verder geeft hij aan dat veel van de vredes-